1018 206

Lichter maken bouwvoor kan economisch uit

ing. A. Jukema en ing. A. Bos, PAV-Lelystad

Uit onderzoek op ROC 'De Kandelaar' blijkt dat lichter maken van de bouwvoor economisch aantrekkelijk is. Met een 1:6 bouwplan, inclusief pootaardappelen, tulpen en witlof is er een uitstekend economisch resultaat te behalen door de grond lichter te maken tot ± 27% afslibbaar. Dit artikel behandelt de economische resultaten van lichter maken van de bouwvoor. In het vorige PAV-bulletin zijn reeds de teelttechnische mogelijkheden besproken.

Tulpen: één van de hoogsalderende gewassen op de lichter gemaakte gronden.

Op ROC De Kandelaar te Biddinghuizen is een proef uitgevoerd met drie verschillende grondsoorten: een grondsoort met 55% afslibbaar (de huidige situatie), een grondsoort met 27% afslibbaar en een grondsoort met 18% afslibbaar. Deze proef werd in 1989 in eerste instantie aangelegd om in Oostelijk Flevoland beter te kunnen ontsmetten en aardappelmoeheid (AM) te kunnen bestrijden. Een bijkomend voordeel was een betere verkruimeling van de zware kleigrond en een betere bewerkbaarheid. Een lichtere bouwvoor biedt de mogelijkheid om meer hoogsalderende gewassen te telen. De laatste jaren vormt juist dit laatste aspect een belangrijke motivatie voor akkerbouwers om het lichter maken van de bouwvoor te overwegen. Zo wordt het door het lichter maken bijvoorbeeld mogelijk om pootaardappelen en tulpen te telen. Daarnaast geven gewassen als suikerbieten op deze gronden een lager tarrapercentage. Aan de hand van de proef is nagegaan wat de economische perspectieven zijn van het lichter maken van de kleigrond. Eerst zijn de resultaten van de gewassen op de drie grondsoorten vergeleken door de berekening van het saldo. Vervolgens is gekeken naar de perspectieven op bedrijfsniveau door verschillende bouwplannen door te rekenen voor een representatieve bedrijfsgrootte inclusief de benodigde investeringen voor het lichter maken van de bouwvoor en voor de nieuwe teelten.

Gewasresultaten

In tabel 1 worden de saldi van de gewassen uit de proef weergegeven. Dit betreft het saldo eigen mechanisatie, waarin niet de kosten van losse arbeid en loonwerk en de benodigde investeringen zijn opgenomen. Die worden onder bedrijfsresultaten besproken.

Het saldo van consumptie-aardappelen valt tegen op de lichtere gronden (zie tabel 1). Dit heeft te maken met een lagere opbrengst en een fijnere sortering. Bij pootaardappelen is juist het tegenovergestelde effect te zien; de hogere opbrengsten worden hier juist op de lichtere gronden gehaald. Suikerbieten geven het beste financiële resultaat op de lichter gemaakte gronden. De combinatie van weinig tarra, goede winbaarheid, hoog suikerpercentage en een goede opbrengst zorgen voor dit resultaat. Wintertarwe haalt op de zware grond hogere opbrengsten dan op lichtere gronden. Dit verklaart het verschil in saldo. Ook bij zaaiuien is de fysieke opbrengst bepalend voor het uiteindelijke saldo. Op grond met 27% afslibbaar is deze het hoogst.

Het saldo van winterpeen is erg goed, maar de opslag van de peen in een schuur met een dure mechanische

Door mengploegen kan een zware bouwvoor lichter gemaakt worden.

koeling drukt het financiële plaatje behoorlijk. Afhankelijk van het prijsniveau (in deze studie zijn de meerjaarlijkse gemiddelde prijzen gehanteerd (KWIN 1997)) is het lucratief om winterpeen of witlofwortelen in het bouwplan op te nemen.

Bedrijfsresultaten

De verschillende bouwplannen zijn op bedrijfsniveau doorgerekend. Hieronder komen eerst de kosten voor het lichter maken aan de orde alsmede de keuze "nieuwe gewassen"; vervolgens worden de verschillende bouwplannen besproken.

Kosten

De totale investering voor het lichter maken bedraagt al snel *f* 4000,- per ha. Voor het diepploegen is *f* 2000,- per ha nodig, voor een reparatiebemesting *f* 1500,- per ha en voor het draineren van de nieuwe bouwvoor *f* 500,- per ha. Daarnaast zijn er de kosten voor investeringen van "nieuwe" teelten, zoals pootaardappelen, tulpen en winterpeen. Alleen pootaardappelen vragen voor de mechanisatie (sorteermachine, snarenbedpootmachine, rooimachine - op 55% afslibbaar oogst in loonwerk -, kiembakken en loofklapper) al een investering van ± *f* 200.000,-. Bij tulpen is voor de mechanisatie *f* 148.000,- nodig en nog eens *f* 40.000,- voor de aanschaf van een bollenkraam.

Bouwplannen

De gegevens, verzameld op gewasniveau, zijn in verschillende bouwplannen doorgerekend voor een bedrijfsgrootte van 48 hectare. Het eerste bouwplan bestaande uit consumptieaardappelen, suikerbieten, zaaiuien en wintertarwe is redelijk representatief voor de bedrijven op zware grond. Uit tabel 2 blijkt dat het absoluut niet interessant is om de bouwvoor lichter te maken als er geen bouwplanwijziging plaatsvindt. Worden de consumptie-aardappelen vervangen door pootaardappelen dan verbetert de arbeidsopbrengst ook niet. (De arbeidsopbrengst is het bedrag dat overblijft als alle kosten in rekening zijn gebracht behalve het berekend loon van de ondernemer.) Het 600 gulden hogere saldo van pootaardappelen op 27% afslibbaar ten opzichte van consumptie-aardappelen op 55% afslibbaar maakt alleen de investeringen die nodig zijn om de bouwvoor lichter te maken en pootaardappelen te telen goed. Het resultaat blijft hierdoor achter bij de verwachting. Bij de inpassing van een gewas als tulpen en winterpeen in een 1:8-rotatie verdubbelt de arbeidsopbrengst ten opzichte van de twee eerstgenoemde bouwplannen. Dit zelfde geldt als alle gewassen in een 1:6-rotatie zijn opgenomen. Het aandeel tulpen hierin is maximaal, evenals de daarbij behorende investering. De twee laatste bouwplannen uit tabel 2 bevatten witlofwortelen in plaats van winterpeen. Het verschil met de bouwplannen met witlofwortelen is het prijsniveau, dat voor de witlofwortelen op het berekende moment op een relatief hoger niveau lag. Een bouwvoor met 27% afslibbaar geeft het beste resultaat. Het verschil in arbeidsopbrengst tussen de bouwvoor met 27% en 18% afslibbaar wordt alleen veroorzaakt door de lagere fysieke opbrengsten voor pootaardappelen, suikerbieten en zaaiuien.

Om een beter financieel resultaat te krijgen na het lichter maken van de

gewas	percentage afslibbaar 55%	27%	18%
consumptie-aardappelen	10.900	8.700	8.350
pootaardappelen	9.800	11.500	11.400
suikerbieten	8.400	9.300	9.100
wintertarwe	2.450	2.300	2.300
zaaiuien	7.800	8.400	7.450
tulpen*		32.250	32.250
witlof**		8.250	8.250
winterpeen		15.400	15.850

* Normatief opgesteld saldo wat onder normale omstandigheden gehaald kan worden.
** Door grote variatie tijdens de onderzoeksjaren zonder onderscheid van grondsoort gelijkgesteld.

Tabel 1. Saldo eigen mechanisatie per ha van de gewassen op de verschillende grondsoorten op ROC De Kandelaar.

bedrijfsopzetten	percentage afslibbaar 55%	27%	18%
1:4 consumptie-aardappelen, suikerbieten, wintertarwe, zaaiuien	90.840	71.740	52.300
1:4 pootaardappelen, suikerbieten, wintertarwe, zaaiuien		86.900	71.190
1:4 pootaardappelen en suikerbietenen			
1:8 wintertarwe, zaaiuien, tulpen, winterpeen		174.670	167.610
1:6 pootaardappelen, suikerbieten, wintertarwe, zaaiuien, tulpen, winterpeen		174.900	167.850
1:4 pootaardappelen en suikerbietenen			
1:8 wintertarwe, zaaiuien, tulpen, witlof		181.670	172.030
1:6 pootaardappelen, suikerbieten, wintertarwe, zaaiuien, tulpen, witlof		185.740	175.250

Tabel 2. Arbeidsopbrengst per bedrijfsopzet (in guldens per jaar) voor een bedrijf van 48 hectare.

bouwvoor, moeten er dus andere gewassen opgenomen worden in het bouwplan. Door opname van witlofwortelen of winterpeen verbetert het resultaat nog eens extra. Zoals uit tabel 2 blijkt, komt het 1:6-bouwplan met witlof op grond met een percentage afslibbaar van 27% het beste naar voren.

Voor- en nadelen

Een lichtere bouwvoor is veel makkelijker, eerder en langer te bewerken (zie ook het artikel over dit onderwerp in het vorige PAV-bulletin). Een ander pluspunt is dat er met lichtere machines en trekkers gewerkt kan worden.
Het lichter maken van de bouwvoor heeft echter ook enkele nadelen. Zo brengt het opnemen van intensievere teelten (bijvoorbeeld tulpen) ingrijpende wijzigingen in de bedrijfsvoering teweeg. Er wordt namelijk meer organisatie- en planningstalent van de ondernemer gevraagd en er is veel (losse) arbeid en meer kennis vereist.Tevens worden de prijsrisico's groter. Lichtere gronden hebben in het algemeen last van een hogere onkruiddruk. In de afgelopen jaren is dit (nog) niet naar voren gekomen in de proef, maar het zou in de toekomst problemen kunnen opleveren.

Conclusie

Lichter maken van de bouwvoor kan uit, mits het bouwplan verandert door opname van hoogsalderende gewassen. Dit is alleen mogelijk als de ondernemer in staat is om te gaan met arbeids-, kapitaal- en kennisintensieve gewassen. Uit de resultaten blijkt dat een bedrijf met een 1:6-bouwplan met pootaardappelen en andere hoogsalderende gewassen op 27% afslibbaar de beste toekomst heeft.